

Ὑπὸ γλωσσικὴν κράτησιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ Η ΑΠΟΔΕΣΜΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΑΜΕΣΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ. Ὅπως τὰ τεχνικὰ πράγματα λειτουργοῦν, χωρὶς νὰ χρειάζωνται καὶ συνεπῶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὰ κοινωνικὰ γεγονότα τοῦ σημερινοῦ κόσμου συμβαίνουν ἀπόντος τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν συντελοῦνται γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς νὰ τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ συμπαρίσταται. Εἰς τὴν περίπτωση τῶν τεχνικῶν πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος μένει ἐκτὸς τοῦ συμβάντος καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τὸ πληροφορηθῇ ἐκ τῶν ὑστέρων. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κοινωνικῶν γεγονότων ὁ ἄνθρωπος μένει ἐπίσης ἐκτὸς τῶν συντελουμένων, αὐτὴν τὴν φοράν ὅμως θεωρεῖ ὡς ὑποχρέωσίν του νὰ συμμετάσχη, ἔστω καὶ ἂν ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐνὸς διηγήματος.

Ἡ τάσις νὰ συμμετέχη ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸ κοινωνικόν του περιβάλλον εἶναι παλαιά, μετατίθεται ὅμως σήμερον ἐπὶ ἐνὸς νέου ἐπιπέδου. Ὅπου ἀναπτύσσεται τεχνικὴ ζωὴ, οἱ ἄν-

θρωποι παύουν νὰ ἔχουν θέσιν εἰς τὰ ἐσωτερικά ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔρχονται εἰς ἐπαφήν, σχετίζονται οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ ὅπως προβλέπει τὸ πρόγραμμα, δὲν ἀνέχονται ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ὑπερβάσεις, ἀρχίζουν νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀντιδρῶν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάζουν μεταξύ των ἐνδιαφέρον, νὰ γίνωνται ἀμοιβαίως ἀδιάφοροι, ὅσον περισσότερο ἐξομοιώνονται. "Ὅσον ὅμως αὐξάνεται ἡ ὁμοιότης των, τόσο περισσότερο ἀναζητοῦν, ὅσους ἐξ ὀνόματός των θὰ ἐπιτύχουν, ὅ,τι ἐκείνοι δὲν κατορθώνουν νὰ ζήσουν. "Ὅσον οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀμέσου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος δὲν ἀπασχολοῦν οἱ μὲν τοὺς δὲ μὲ τὴν προσωπικὴν των ζωὴν, τόσο τρέπονται πρὸς ὅσους δὲν γνωρίζουν, διὰ νὰ δοκιμάσουν εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν τῶν ἀγνώστων τὰ προσωπικά των βιώματα.

Ἡ τάσις αὐτὴ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων δὲν εἶναι λοιπὸν νέα, ὅπου ὅμως ἐξεδηλώθη, ἔφερε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπαφήν πρὸς τὸν συγκεκριμένον ἄνθρωπον τοῦ προσωπικοῦ του κόσμου, τὸν ἔκανε μέτοχον τοῦ πάθους του, κοινωνὸν ἐνὸς γεγονότος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπετρέπετο νὰ μείνη θεατῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἐκ τῆς σχέσεως καὶ τῶν ὑποχρεώσεών της νὰ γνωρίζῃ ὄχι μόνον τὸν ἄλλον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδικὴν του φύσιν. Ἡξευρε διὰ τοῦτο ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος τὰ πρόσωπα καὶ τὰ προβλήματα των, συμμετεῖχεν εἰς τὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς των, ἦτο εἰς ὅ,τι συνέβαινε εἰς τοὺς γνωστούς του αὐτοπροσώπως παρών. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας εἶναι ἀπὸν ἐκ τῆς ζωῆς ἰδίως τῶν γνωστῶν του καὶ παρακολουθεῖ, πῶς ζοῦν ἐκείνοι, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζει.

Τὴν ζωὴν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζει, εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ παρακολουθήσῃ μόνον μέσω τρίτων. Διὰ τοῦτο σήμερον ὁ ἄνθρωπος δὲν συμμετέχει εἰς τὴν ζωὴν οὔτε τῶν γνωστῶν οὔτε τῶν ἀγνώστων του, ἀλλ' ἀπλῶς πληροφορεῖται, ὅ,τιδῆποτε τοῦ διηγοῦνται ὡς πράξιν τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος χρειάζεται, διὰ νὰ ζήσῃ, τὰ βιώματα ὑποκειμένων, τὰ ὁποῖα νὰ ἐκτελοῦν, ὅ,τι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ ὁ ἴδιος, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ εἶναι πραγματικά ἢ φανταστικά, ἐὰν αἱ πράξεις των ἔγιναν ἢ εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας.

Ἡ ἐξέλιξις αὐτὴ θὰ ἦτο ἀνεξήγητος, ἐὰν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶχε προσωπικὴν ζωὴν αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ζωὴ σήμερον ἀπουσιάζει, ἀναζητεῖ ἰδίως εἰς τοὺς κοινωνικῶς καὶ σωματικῶς διακρινομένους τρόπους αὐθεντικῆς ἐκφράσεως, ἔστω καὶ ἂν δὲν πρόκειται περὶ ἐξαιρετικῶν γεγονότων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀπλῶν ἐπεισοδίων τῆς ζωῆς, διότι αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ἐπεισόδια, τὴν γέννησιν, τὸν πόνον, τὴν ἐορτήν, τὴν ἀσθένειαν, τὸν γάμον, τὴν πίστιν, δὲν τοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ζήσῃ ἐκ τῶν ἔσω καὶ νὰ δοκιμάσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν ἑαυτὸν του. "Ὅσον ὀλιγώτερον ζῆ τὴν προσωπικὴν του ζωὴν, τόσο περισσότερο τρέπεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς ὅσους τοῦ

υπόσχονται, ὅτι ζοῦν διὰ λογαριασμόν του. Προσπαθεῖ λοιπὸν τότε νὰ ἰδιοποιηθῇ τὰ βιώματα τῶν κινηματογραφικῶν ἡρώων, τῶν ἀθλητῶν, τῶν ἀστέρων τοῦ ἀριστοκρατικοῦ στερεώματος ἢ τῶν ἀγνώστων, οἱ ὁποῖοι κατορθώνουν νὰ ζήσουν μίαν πράξιν ὑπευθύνως καὶ τοποθετεῖ τὴν ζωὴν του ἐντὸς ἐνὸς περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν συμμετέχει, ἀλλ' ἐκπροσωπεῖται. Συνέπεια αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι, ὅτι ἡ γνῶσις τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, ἡ κοινωνικὴ ἐμπειρία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, δὲν εἶναι κατὰ βάσιν ἰδικόν του ἔργον, ἀλλ' ὑπόθεσις μιᾶς σπείρας ἐιδικῶν τοῦ τεχνικοῦ κράτους. Ὁρισμένοι ἄνθρωποι εἶναι σήμερον ὑπεύθυνοι διὰ τὴν περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψιν ὅλων τῶν ἄλλων. Ὑπάρχουν δίκτυα παρατηρητῶν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, οἱ ὁποῖοι πληροφοροῦν τοὺς ἀνθρώπους, τί συμβαίνει κάθε στιγμὴν, ὥστε ἀπὸ κοινοῦ νὰ γνωρίζουν ὅλοι ταυτοχρόνως, πῶς συμπεριφέρονται μεταξύ των οἱ ἀντιπροσωπευτικοὶ ἄνθρωποι, εἰς τοὺς ὁποῖους κάποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάγονται ἐκτάκτως ἢ στατιστικῶς καὶ οἱ ἴδιοι, νὰ δημιουργοῦν με ἄλλους λόγους μίαν σχέσιν, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ πληροφορία τοῦ ἀνθρώπου, νὰ μετασχεύουν τὴν πληροφορίαν αὐτὴν εἰς τοὺς ἄλλους ἢ νὰ τὴν δέχωνται ἐκ τῶν ἔξω καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προμηθεύωνται τὴν περὶ ἀνθρώπου πληροφορίαν των.

Ἐδῶ δὲν ἐξετάζεται κατὰ πόσον ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι ἀντικειμενικὴ ἢ ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τρίτων, τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον ἐπιχορηγεῖ τὸ πρακτορεῖον ἢ τῆς ἐφημερίδος, ἢ ὁποία ὑποστηρίζει μίαν πολιτικὴν κατεύθυνσιν, ἀλλ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος, εἰς ὅ,τι θεωρεῖ ὡς οὐσιώδες, δὲν λαμβάνει μέρος, ὅτι ἡ γνῶσις του περὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔρχεται ἐκ τῶν ἔσω, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὴν τεχνικὴν του προμήθειαν. Ὁ ἄνθρωπος σήμερον δὲν δημιουργεῖ, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον ἀγορεύει τὸν ἄνθρωπον, ὅταν δὲν τὸν προμηθεύεται κατ' ἀνάγκην. Ἡ φρικτὴ δυνατότης τῆς ἐποχῆς μας νὰ διαμορφώνουν οἱ δικτάτορες τοὺς ἀνθρώπους κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσίν των, νὰ τοὺς ἐγκαθιστοῦν ἐντὸς ἐνὸς πλαστοῦ κόσμου, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἐγκάθειρκοι δὲν διστάζουν νὰ ὀρκίζωνται, ὅτι εἶναι ἡ πραγματικότης, με ὅλας τὰς συνεπείας τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ δράματος, εἶναι τὸ πολὺ γνωστὸν καὶ συνεχῶς ἐπικρεμάμενον ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν παραστάσεων, τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ γνωρίζῃ τὸν κόσμον, διὰ νὰ κατασκευάζεται μέσῳ τῆς συσκευασίας τοῦ κόσμου. Καθεὶς ἐξ ὧων πληροφοροῦνται τὰ γεγονότα δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰ ἐλέγξῃ, ἐὰν ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν φόνον τοῦ τάδε νέγρου ὑπὸ τοῦ τάδε ἀστυνομικοῦ εἰς τὸ Χάρλεμ τῆς Νέας Ὑόρκης εὐρίσκετο ἢ ὄχι ὁ ἀστυνομικὸς ἐν ἀμύνη, ἐὰν ἡ διαδήλωσις εἶχε προπαρασκευασθῆ ἢ ἦτο αὐθόρμητος, ἐὰν ὁ ἀτομικὸς ἀντιδραστήρ εἶναι προνόμιον ἢ ἔγκλημα, ἐὰν εἰς τὸ Βιετνάμ ἔχουν δίκαιον οἱ βόρειοι ἢ οἱ νότιοι, οἱ καθολικοὶ ἢ οἱ βουδδισταί, ἐὰν ὁ τάδε εἶπεν ἢ δὲν εἶπεν, ὅτι τοῦ ἀποδίδεται.

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΙΕΡΟΤΗΣ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ. Ἡ γνώσις τῶν ἀνθρώπων γίνεται σήμερον πεποίθησις ὑπὸ διωρίαν. Ἡ πραγματικότης ἀποκτᾷ μίαν προσωρινὴν ὄψιν, χωρὶς ὅμως οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχουν συνείδησιν τῆς προσωρινότητος. Ὅτι τοὺς ἐπισκέπτεται διὰ τοῦ αἰθέρου ἢ μέσῳ τοῦ τύπου, τοὺς κυριεύει ἐξ ὀλοκλήρου, δὲν εἶναι ἀπλῶς συμπλήρωμα τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν των περιεχόμενον, μία διπλὴ σωτηρία ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς πλήξεως, τῆς ἀδυναμίας νὰ δημιουργήσουν προσωπικὴν ζωὴν καὶ ταυτοχρόνως ἐκ τοῦ χάους τῶν ἀνερμηνεύτων καὶ ἀνεξελέγκτων πραγμάτων. Διὰ τοῦτο ὁ ἀντικειμενικὸς λόγος περιβάλλεται σήμερον τὴν ἱερότητα τοῦ λυτρωτικοῦ ἀγγέλματος. Δὲν εἶναι μόνον μία ἐρασιτεχνικὴ γνώσις, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ἐνίσχυσις ὧσων, ἀφοῦ μεταλάβουν τοῦ κόσμου εἰς τὴν δημοσιογραφικὴν του μετουσίωσιν, ἐπανέρχονται εἰς τὴν ζωὴν, διὰ νὰ ὑποστοῦν τοὺς πειρασμούς της, νὰ μείνουν ξένοι καὶ ἀβοήθητοι ἐντὸς ἀκαταλήπτων πραγμάτων, νὰ διατρέξουν τὸν κίνδυνον νὰ λησμονήσουσι, πρὸς στιγμὴν, ὅτι δι' ὅλα τὰ ἀκατάληπτα ὑπάρχει μία ἀναμφισβήτητος ἐρμηνεία, ὅτι εἶναι οἱ πολῖται ἑνὸς θαυμασίου ἀοράτου κόσμου. Ἡ ἐπαναλαμβανομένη αὕτη ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχασε τοὺς δεσμούς του πρὸς τὸν κόσμον του, τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κόσμος ἔγινε ξένος, γεμᾶτος παγίδας καὶ ὑπακρισίαν, ἐπίφοβος καὶ ἀσύλληπτος, προετοιμάζει τὴν ἐπομένην μετάληψιν, κάνει τὸν ἄνθρωπον ταπεινὸν καὶ ἀνυπεράσπιστον, πρόθυμον νὰ δεχθῆ εὐγνωμόνως τὴν σωτηρίαν, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ μορφή της καὶ εἰς ἀντάλλαγμα νὰ προσφερθῆ χωρὶς ἀντίστασιν, ἀλλὰ μὲ τὴν παράκλησιν ἢ δωρεὰ νὰ ἐπαναλαμβάνεται τακτικῶς, δύο ἢ τρεῖς φοράς τὴν ἡμέραν.

Ἡ «εἶδησις» δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπλὴ πληροφορία, ἀλλὰ στήριγμα πνευματικῆς ζωῆς ἀνευ ὄρων παραδιδωμένων ἀνθρώπων. Τὸ εἶδωλον τῆς σημαντικῆς πραγματικότητος ἀντικαθιστᾷ καὶ κατ' ἐπέκτασιν παρεμποδίζει τὰ προσωπικὰ διώματα, κάνει ὅμως τὸν ἄνθρωπον ἐπιστάτην τῶν ἀξιολόγων πραγμάτων καὶ ἔτσι τὸν ταυτίζει πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐπιβάλλεται εἰς τὴν μνήμην του, γίνεται ἡ βάση τῆς κρίσεως καὶ ἡ δικαιολογία τῆς πράξεώς του. Μία πραγματικότης, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος οὔτε εἶδεν οὔτε ἐδοκίμασεν, ἀλλ' ἀπλῶς ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς γλώσσης εἰσήλθεν ἐντὸς του, ὅπως ἐκείνη τὸ ἠθέλε, τὸν γεμίζει καὶ τὸν κατευθύνει, ἀποτελεῖ τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον, τὴν προϋπόθεσιν τῆς φαντασίας του καὶ κάποτε τὰ προλεγόμενα ἑνὸς μαρτυρίου. Τὰ ἄγνωστα εἰς τὴν ἐποχὴν μας κυριαρχοῦν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ περιβάλλονται, ὅπως ὅλα τὰ δόγματα, τὴν μισαλλοδοξίαν τῆς ἀδιαλλάκτου βεβαιότητος.

Ἄλλοτε βεβαίως ὑπῆρχε διὰ τὰ ἰδρύματα τῆς πίστεως ὁ κίνδυνος νὰ ὁμιλήσουσι οἱ πιστοὶ ἐκ προσωπικῆς ἐμπειρίας καὶ νὰ διδάξουσι πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδιδάχθησαν. Σήμερον ὁ κίνδυνος αὐτὸς ἔχει ἀποκλεισθῆ τελείως. Οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον δὲν ἔχουν τὴν δυ-

νατότητα νὰ ἐπαληθεύσουν ἢ νὰ συμπληρώσουν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ πιστευόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅταν κάποτε ἐντελῶς τυχαίως γίνωνται μάρτυρες ἐνὸς ἐκτάκτου συμβάντος, περιμένουν μὲ ἀδημονίαν τὴν εἴδησιν τοῦ ραδιοφώνου ἢ τῆς ἐφημερίδος, διὰ νὰ τὸ παραδεχθοῦν καὶ νὰ τὸ ἐρμηνεύσουν. "Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν ἐμπειρικόν των κόσμον, δὲν ἔχει λοιπὸν ἰδιαίτεραν σημασίαν καὶ θὰ πρέπει νὰ γίνῃ δημοσιογραφικὴ εἴδησις, διὰ νὰ προσεχθῇ καὶ νὰ προσλάβῃ εἰς τὰ μάτια των, ἂν καὶ κάποτε καθημερινῶς συναιναστρέφονται μαζί του, τὴν ἀξίαν τῶν ἐπικαίρων γεγονότων. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σήμερον τάσσεται, μολοντί δυσκόλως τὸ παραδέχεται, κατὰ τῆς ἐμπειρίας του. Τὰ ἔμμεσα γεγονότα ἀπέκτησαν τόσῃν αἴγλην, ὥστε νὰ γίνῃ δύσπιστος ἀπέναντι τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς κρίσεώς του.

ΤΗΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ, Ἡ ΚΑΤ' ΑΝΑΓΚΗΝ ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΛΩΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΟΥΜΕΝΩΝ. Ἡ ἔλλειψις πίστεως εἰς τὴν προσωπικὴν ἀντίληψιν, χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ καιροῦ μας, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνομολόγητον διαπίστωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται, δὲν τὸν ὑπολογίζουν εἰς τὴν ἐξέλιξίν των, οὕτως ὥστε νὰ μὴ θεωρῇ κατὰ βάθος τὸν ἑαυτὸν του ἱκανὸν νὰ σχηματίσῃ μίαν γνώμην περὶ τῆς πραγματικότητος μὲ βάσιν τὴν προσωπικὴν του πείραν. Κυρίως ὅμως ἡ δυσπιστία αὕτη ἀνάγεται εἰς τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ σήμερον μὲ ὅλην τὴν ὑπαρξίν του, παύει νὰ ἐλέγχῃ τὰ προβλήματά του, νὰ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν πράξιν του, νὰ συναιναστρέφεται τὴν ὕλην καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μὲ προσωπικὴν συνέπειαν. Ἡ ζωὴ χάνει λοιπὸν τὴν ἐσωτερικότητά της, τὰ ἰδιαίτερά της γνωρίσματα καὶ ἰδίως τὴν ἐκτίμησιν τῶν φορέων της. "Ὅταν συνεπῶς ἐμφανίζεται ὁ ἀπρόσωπος λόγος κατάφορτος μὲ τὰ ἐξαιρετικὰ γεγονότα τοῦ κόσμου, προσδίδει εἰς τὴν ὑπαρξιν ἑορταστικὴν ὄψιν, τοποθετεῖται πρὸς στιγμὴν ἔμπροσθεν τῶν ἀσημάντων καὶ τῶν προσωπικῶν ἀπογοητεύσεων, ἐξηγεῖ τὰ δυσερμήνευτα καὶ χαρίζει εἰς τοὺς κοπιῶντας πνευματικὴν ἀνακούφισιν. Ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον μείνει χωρὶς περιεχόμενον, οἱ μεγάλοι λόγοι, χώροι τῶν μοναδικῶν καὶ τῶν ἐξαιρέτων, ἀποκτοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεγαλοπρεπὲς πλήρωμα. Ἡ γλῶσσα βεβαίως δὲν ἔχει βάθος καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἐλέγξῃ, χωρὶς νὰ τὴν καταστρέψῃ, ὅπως δὲν ἠμπορεῖ νὰ μετακινήσῃ τὰ ἐξαρτήματα τῶν πραγμάτων του, χωρὶς συνεπείας διὰ τὴν λειτουργίαν των. Παραλαμβάνει διὰ τοῦτο τὴν γλῶσσαν, ὅπως τοῦ παραδίδεται καὶ ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν ὄψιν της, χωρὶς νὰ τὸν ἀπασχολοῦν ἐρωτήματα βάθους. Ἐὰν παρ' ὄλ' αὐτὰ παρουσιασθῇ ἡ ἀμφιβολία, τὴν παραμερίζει χωρὶς πολλὴν ἀντίστασιν, διαφορετικὰ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ καταστραφῇ ὁ εἰρμὸς καὶ νὰ μὴ κατορθώσῃ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἐνότητα, νὰ χάσῃ

ἐξ ὀλοκλήρου τὸ νόημα, διὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τοῦ ὁποίου μόνον μίαν ἢ δύο ἐξηγήσεις θὰ εἶχεν ἀκόμη ἀνάγκην. Ἡ γλῶσσα τοῦ ἀοράτου κόσμου ἐμφανίζεται ἐν τούτοις συνήθως μὲ τόσῃν ἐπιμέλειαν, ὥστε ἡ δοκιμὴ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ, νὰ εἶναι ἐντελῶς ἐπυσιώδης. Ὅ,τι ἴσως χρειάζεται καὶ κάποτε *expressis verbis* ἐπιβάλλεται, εἶναι νὰ μεταδοθῇ περαιτέρω ἢ γλωσσικὴ παράστασις τοῦ κόσμου, ἀκριβῶς ὅπως ἔκανε τὴν ἐπίσκεψίν της.

Νὰ λοιπὸν διατὶ οἱ ἄνθρωποι, ὑποχρεωμένοι νὰ τηρήσουν τὴν παράδοσιν τοῦ κόσμου, ὅπως τὴν δέχονται, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐρωτήματα ἢ νὰ παίρνουν ἀπάντησιν, ὅταν τὰ ἔχουν καὶ χωρὶς συμπληρώσεις ἐκ μέρους τῆς προσωπικῆς των ἐμπειρίας, δὲν κατορθώνουν σήμερον, λόγῳ τῆς ἀναγκαστικῆς των εὐσεβείας, νὰ συζητήσουν ἀκριβῶς εἰς ἐκεῖνα τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα βασικῶς τοὺς ἀπασχολοῦν. Ὅπου ἡ μνήμη παρουσιάζει κενά, ἀνορθοῦν κάποτε ἐκ πολλοῦ ζήλου εἰς τὴν φαντασίαν νὰ τὰ καλύψῃ, καταβάλλουν ἐν τούτοις ἰδιαιτέραν προσπάθειαν νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν γλωσσικὴν μορφήν τῆς πραγματικότητος μὲ τὴν ἀναλόγως τοῦ χρόνου παραλαβῆς κατὰ τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν πιστότητα, χωρὶς φιλοδοξίαν πρωτοτυπίας. Ἐπειδὴ ὅμως δι' ὅ,τι ἰσχυρίζονται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγγυηθοῦν προσωπικῶς, δὲν συμμετέχουν δηλαδὴ μὲ τὴν ὑπαρξίν των ἐντὸς τῶν ὅσα λέγουν, ὅταν κάποτε συναντήσουν ἀντίπαλον ἰσχυρὸν νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀναμετάδοσιν τοῦ κόσμου, δὲν αἰσθάνονται μὲ κανένα τρόπον ὑποχρεωμένοι νὰ προσηλυτισθοῦν, ἀφοῦ δὲν χάνουν κάτι τὸ προσωπικῶς ἰδικόν των καὶ τὴν ἐπομένην θὰ ἔχουν ἐξ ἀρχῆς, ὅ,τι τοὺς εἶχε καθησυχάσει, εἰς μίαν ἔκδοσιν πολὺ πειστικωτέραν τῆς γνώμης ἐνὸς ἀνατροπέως, ὁ ὁποῖος μόνον εἰς τὴν εὐγλωττίαν κατῶρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ, κατὰ βάσιν ὅμως δὲν γνωρίζει τὸ πρᾶγμα καλύτερον, ἀφοῦ ἡ ἀποδεικτικὴ του ἰκανότης βασίζεται μόνον εἰς τὸν μεταγλωττισμὸν ἀπλῶς ἀντιθέτων πληροφοριῶν.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΧΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΣΤΟΛΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ. Ἐὰν τὸ περιεχόμενον τῆς νέας παραλαβῆς τοῦ κόσμου εἶναι πραγματικῶς ἀνώτερον τοῦ προηγουμένου, τὸ πρᾶγμα δὲν ἐξετάζεται, ἀρκεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἰσορροπίαν, τὴν ὁποίαν πρὸς στιγμὴν διετάραξεν ἡ ἀπρόοπτος σύγκρουσις. Κριτικὴ στάσις θὰ προϋπέθετε τὸν παραλληλισμὸν δύο ἐμπειριῶν, ὅπου ὅμως ἢ μία ἐκ τῶν δύο ἀπουσιάζει, ὁ ἄνθρωπος τὸ πολὺ νὰ γίνῃ καχύπτιστος. Συμβαίνει λοιπὸν ὠρισμένας φοράς εἰς τὴν ἐποχὴν μας οἱ ἄνθρωποι νὰ δυσπιστοῦν ὡς πρὸς ὅσα διαβάθουν ἢ ἀκούουν, ὅχι ὅμως ἐπειδὴ διαπιστώνουν τὸ λάθος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι τὰ ἔντυπα καὶ τὸ ραδιόφωνον κάποτε ψεύδονται. Ἡ ὑποψία αὕτη εἶναι μία ὀδυνηρὰ δοκιμασία, διότι κλονίζει τὴν πνευματικὴν των βάσιν, τῆς ὁποίας μοναδικὸν στήριγμα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἀνακοίνωσις. Ἐν τούτοις

ἡ ὑποψία αὐτὴ παρακάμπτεται συνήθως χωρὶς μεγάλον κόπον, ἐφ' ὅσον διὰ τὴν εὐστάθειάν της δὲν ὑπάρχει καμμία βεβαιότης καὶ δὲν εἶναι ἄλλωστε τίποτε ἄλλο, πλὴν μιᾶς ἀπλῶς ἀντιθέτου καὶ πιθανῶς κακεν-
τρεχοῦς πληροφορίας.

Ἡ ἐσωτερικὴ γυμνότης τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ μίαν ὁποιανδήποτε ἐνδυμασίαν, ἔστω καὶ ἂν τὴν εἶχε φορέσει προηγουμένως κάποιος ἄλλος ἢ πρόκειται περὶ στολῆς ἐκστρατείας. Πνευματικῶς οἱ ἄνθρωποι φοροῦν σήμερον ἐνδύματα «δευτέρας χειρὸς» ἢ μίαν πολεμικὴν ἐξάρτησιν, τὴν ὁποίαν ἴσως δὲν ἐζήτησαν, ἀλλ' ἐδέχθησαν χωρὶς ἀντίδρασιν, διὰ τὸ μὴ μείνουν γυμνοὶ καὶ ἀνυπεράσπιστοι. Ἡ σημερινὴ πραγματικότης, τὴν ὁποίαν οἱ ἐλάχιστοι κατασκευάζουν διὰ τοὺς πολλούς, προσφέρει λοιπὸν ὑποκατάστατα τῆς προσωπικῆς ζωῆς εἴτε κινητοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς γυμνάζει ψυχικῶς διὰ μίαν ἐνδεχομένην ἀντιμετώπισιν ἐκ τῶν διηγήσεων μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας συγκεκριμένων ἐχθρῶν. Ἀφύσικοι εἰς τὸν τρόπον ἀντιλήψεως τοῦ πραγματικοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας ἐνστερνίζονται καὶ μεταφέρουν μέσα των ἐκόντες ἢ ἄκοντες, ὅ,τι ἐντυπωσιάζει, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἐντύπωσις δὲν ἔχη πάντοτε πραγματικὴν ἀξίαν διὰ τὴν ζωὴν των, εἴτε ἐξασκούνται εἰς μίαν πνευματικὴν πειθαρχίαν, ἢ ὁποῖα τοὺς παρατάσσει ἐνώπιον σχηματικῶν ἀντιπάλων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνονται πειθήνιοι καὶ συγχρόνως ἀνένδοτοι, ἀδιάφοροι καὶ ἐπίμονοι ταυτοχρόνως, χωρὶς τὴν ἰκανότητα νὰ θεμελιώσουν τὴν γνώμην των, καχύπτοτοι διὰ τοῦτο ἐναντίον ὅσων ἐκφράζουν μίαν ἄλλην γνώμην, ἔτοιμοι νὰ τοὺς ἐξουθενώσουν μὲ ὅλα τὰ πρόσφορα μέσα.

Εἰς τοὺς τρόπους αὐτοὺς ἀνήκει μόνον σπανίως ἡ γλῶσσα. Ἡ χρησιμότης της ἔγκειται εἰς τὴν πολεμικὴν προετοιμασίαν, ὅχι ὅμως εἰς τὴν χρῆσιν της ἐκ μέρους τῶν στρατευμένων. Διὰ τὸν πόλεμον ὑπάρχουν σήμερον ἄλλα, πολὺ ἀποτελεσματικώτερα ὄπλα. Ἄν εἰς τὴν κρούσιν τοῦ λόγου ἔχη κατ' ἀρχὴν ὁ ἀντίπαλος τὴν δυνατότητα ν' ἀπαντήσῃ, ἢ τεχνικὴ θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων μέσα καταστροφῆς, τὰ ὁποῖα ἐξουδετερώνουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν δυνατότητα τῆς ἀπαντήσεως. Βεβαίως τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ἔχει ἀκόμη λυθῆ κατὰ τρόπον πολεμικῶς ἀναντίρρητον, ἀλλ' ὅλος ὁ κόσμος ἐργάζεται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Καὶ διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ διὰ τὴν Δύσιν ἡ εἰρήνη θὰ ἐπέλθῃ, ὅταν ὁ ἀντίπαλος θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκμηδενίζεται, χωρὶς ν' ἀντιδράσῃ. Ἀφ' ὅτου ἡ γλῶσσα ἔπαυσε νὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην διὰ τὸν κόσμον καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦν χωρὶς νὰ ἐνσαρκώνουν ἐντὸς της τὴν ζωὴν των, ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐξοπλισμῶν παντὸς εἴδους, ἢ ἀπόδειξις καὶ ἢ ἐπιδίωξις ὑπεροχῆς μεταξὺ ἀτόμων, ἐθνῶν καὶ ἠπείρων ἐπέκεινο τοῦ λόγου, ὑπήρξεν ἀπλῆ συνέπεια.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. Ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία δὲν ἀνέχεται τὴν παρατήρησιν, ἡ γλῶσσα, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγγυᾶται μὲ τὴν ζωὴν του, ἡ γλῶσσα τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἀντικείμενον, δὲν ἐκπροσωπεῖ σήμερον μόνον τὸν κόσμον, ἀλλὰ διοικεῖ καὶ τὴν στάσιν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, χορηγεῖ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὸ μῖσος, τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀνησυχίαν, τὸν φόβον καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὑπόσχασιν καὶ τὴν εὐτυχίαν, τὴν θυσίαν καὶ τὸν θάνατον. Ὁ νῆπιος ἄνθρωπος εἶναι σήμερον ὑποτέλης τῆς γλώσσης. "Ὅ,τι θέλει καὶ ὅ,τι εἶναι, τὸ ὀφείλει εἰς τὴν γλωσσικὴν του προμήθειαν. Ἡ γλῶσσα, ἐφ' ὅσον ἡ πηγὴ τῆς ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου στερεύει, τὸν παρασύρει χωρὶς ἀντίστασιν ἐκ τῶν ἔξω καὶ διοχετεύει τὸ συναίσθημα, τὴν σκέψιν καὶ τὴν θέλησιν του ἐντὸς τεχνικῶς ἀναγκαίων σχημάτων. Καὶ ἄλλοτε ἡ γλῶσσα εἶχεν ἐπηρεάσει τὸν ἄνθρωπον, σήμερον ὅμως τὸν κατασκευάζει. Ἐχθροὶ καὶ σύμμαχοι, μεγαλοσχήμενες καὶ ἐπιχειρηματίαι, ἀξιαγάπητοι καὶ ἀνυπόφοροι, ἥρωες καὶ προδόται, καταστάσεις καὶ ἐπαναστάσεις, ἐλπίδες καὶ ἀπογοητεύσεις, ἐκστάσεις καὶ μίση, θρίαμβοι, διαπομπεύσεις καὶ συνωμοσίαι εἶναι σημερινὰ γλωσσικὰ κατορθώματα.

Σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς τὸν κόσμον μία γλῶσσα χωρὶς ἀνθρώπινον περιεχόμενον. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀρχίζουν νὰ μὴ διαθέτουν ἐντὸς των πνευματικὰ περιεχόμενα, ὥστε νὰ τὰ ἐκφράζουν μὲ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ καθοδηγοῦνται ἐκ τῶν περιεχομένων, τὰ ὁποία ἔχουν συσσωρευθῆ ἐντὸς τῶν λέξεων. Μέσω τῶν λέξεων προσπαθοῦν σήμερον οἱ ἄνθρωποι νὰ ζήσουν τὸν κόσμον καὶ τὸ κατορθώσουν, ἐφ' ὅσον ὅμως ἀκολουθοῦν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς προσφέρουν τὸν κόσμον, ὅπως ἀκριβῶς τὸν χρειάζονται. Ἐντὸς τῆς γλώσσης κρύπτεται λοιπὸν μία πραγματικότης, ἡ πραγματικότης ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅ,τι ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς μας δανείζονται τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν φωνὴν του, τὴν ἰκανότητά του πρὸς γραφὴν ἢ τὴν πειητικὴν του ἔξαρσιν καὶ κάποτε τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου του καὶ τοῦ παρουσιάζουν, τί ἀκριβῶς περιμένουν ἐκ μέρους του. Εἰς τὸ ραδιόφωνον, τὴν ἐφημερίδα ἢ τὴν τηλεόρασιν ἀπευθύνονται ἀσφαλῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον πάντοτε συγκεκριμένα ἄτομα, τὰ ἄτομα ὅμως αὐτά, τὰ ὁποία ἐκεῖνος ἀκούει, ὑποθέτει καὶ βλέπει, δὲν τοῦ ὀμιλοῦν ἐξ ὀνόματός των, δηλαδὴ ὡς πρόσωπα, ἀλλ' ἐξ ὀνόματος μιᾶς ἀρχῆς, δηλαδὴ ὡς ὑπάλληλοι.

Μεταξὺ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ὀμιλοῦν καὶ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους διατυπώνουν, ὑπάρχει διὰ τοῦτο μία διάστασις. Οἱ ἄνθρωποι τῶν δημοσίων λόγων οὐσιαστικῶς δὲν ὀμιλοῦν, ἀλλὰ μεταδίδουν μίαν εἰδησιν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εὐθύνονται καὶ τὴν ὁποίαν μάλιστα δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ πιστεύουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Ἐνδέχεται χωρὶς ἄλλο οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ ὀμιλοῦν ἐκ μέρους ἐνὸς προσώπου, τὸ

ὁποῖον δὲν θέλει ἢ δὲν χρειάζεται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν δημοσιότητα, εἶναι ὅμως ἐπίσης δυνατὸν τὸ πρόσωπον αὐτὸ νὰ μὴ συντάσῃ ἢ ἐπιβάλλῃ τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἐκφωνητοῦ ἢ τοῦ δημοσιογράφου ἐξ ὀνόματος του, ἀλλὰ διὰ λογαριασμὸν ἐνὸς τρίτου, συνήθως μιᾶς ἰδιωτικῆς, κρατικῆς ἢ ἠπειρωτικῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς τρόπον ὥστε τελικῶς ἡ ὁμιλία νὰ διατυπώνεται μὲν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ν' ἀναλαμβάνῃ κάποιος νὰ τὴν μεταδώσῃ, κατὰ βάσιν ὅμως νὰ εἶναι ἡ θέλησις ἐνὸς πράγματος ἢ ἐνὸς γεγονότος, ἀπλῶς ἢ μετὰ φρασίς μιᾶς ἀπροσώπου καταστάσεως εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν κατὰ τόπους ἀντιλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὁμιλοῦν κατ' οὐσίαν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὰ τεχνικὰ ἔργα διὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τεθῆ σήμερον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πραγμάτων καὶ πληροφορεῖται εἰς τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν, τί ἔχουν νὰ τὸν ἐπιφορτίσουν τὰ πράγματα.

ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ἈΝΘΡΩΠΟΣ ΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

Ἐφ' ὅτου ἐντὸς τῆς δὲν κρύπτεται ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἡ γλῶσσα ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς ἡ διαφορὰ νὰ γίνεταί ἀντιληπτῆ. Ἐὰν ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν περιέχονται εἰς τὴν γλῶσσαν, τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ γνῶσις τῶν δὲν εἶναι ἀπαραίτητον γνῶρισμα, ὅσων χρησιμοποιοῦν τὴν γλῶσσαν. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ γλῶσσα παύει νὰ ἐγγυᾶται διὰ τὸ περιβάλλον καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, παύει καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι κύριος τοῦ ἔξω καὶ τοῦ ἔσω κόσμου. Κατὰ κάποιον τρόπον σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἀποδεσμεύονται ἐκ τῆς γλῶσσης, δηλαδὴ χάνουν τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ὑπαρξίν των. Ταυτοχρόνως ὅμως ὑποκύπτουν εἰς τὴν γλῶσσαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τῆς ἀντισταθοῦν, ἀφοῦ δὲν γνωρίζουν τὰ πράγματα οὔτε τί εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Γίνονται διὰ τοῦτο ἔρμαιον τῆς γλῶσσης, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ τοὺς προσφέρῃ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ ἑαυτοῦ των, χωρὶς ἄλλην συμμετοχὴν εἰς τὸ λειτούργημα, πλὴν τοῦ ὅτι δέχονται τὴν προσφορὰν. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς μας δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' εἶναι, ὅτι περιέχει τὸν ἄνθρωπον καὶ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς διοικεῖ ὅσους, διὰ νὰ γνωρίσουν, τί ὑπάρχει ἐκτὸς καὶ τί ὑπάρχει μέσα των, χρειάζονται μίαν ἐξωτερικὴν πληροφορίαν. Ἡ πληροφορία αὐτὴ ἀποτελεῖ λοιπὸν τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τοῦτο, ὅσοι τὴν προσφέρουν, ἔχουν τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ γλῶσσα σήμερον ἔγινε πρώτη ὕλη τῆς τεχνικῆς. Πρώτη ὕλη ὀνομάζεται, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῆ ὡς βάσις εἰς τὸ τε-

χνικὸν σχέδιον, νὰ γίνῃ τὸ ὁρατὸν τοῦ σώμα καὶ συνάμα ἡ δύναμις τοῦ. Μεταξὺ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχουν διώματα καὶ σκέψεις, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν μίαν ἐσωτερικὴν πράξιν, ἀλλὰ προμηθεύονται αὐτὴν τὴν πράξιν ἐκ τῶν ἔξω καὶ εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν τῆς ἐπιτρέπουσαν νὰ «λειτουργήσῃ», ἡ γλῶσσα ὑποκαθιστᾷ τὰ περιεχόμενα τοῦ ἀντικειμενικοῦ καὶ τοῦ ὑποκειμενικοῦ εἶναι. Βεβαίως ἡ γλῶσσα καλεῖ εἰς βοήθειαν τὴν φωτογραφίαν καὶ μάλιστα ἔχει τὴν τάσιν νὰ προσλαμβάνῃ, ὅπου τὸ πρᾶγμα ἐπιτρέπεται, μόνον ὀπτικά σχήματα, οὐσιαστικῶς ὅμως διὰ τῶν λέξεων εἴτε διὰ τῶν εἰκόνων ἡ γλῶσσα θέλει νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν εἴδησιν, νὰ τοῦ δείξῃ δηλαδή, πῶς εἶναι, ὅ,τι ἐκεῖνος δὲν ἔχει καὶ δὲν εἶναι.

Ἡ γλῶσσα ἐνσαρκώνει καὶ σήμερον τὸν ἐξωτερικὸν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον, ὅπως τὸ ἔπραξε πάντοτε. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐνσαρκώσις τοῦ κόσμου δὲν γίνεται αὐτὴν τὴν φορὰν κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἶναι ἡ ἐμπειρία αὐτὴ χωρὶς προηγούμενα καὶ χωρὶς ἐπόμενα ἄλλης φύσεως. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι δυνατὸν ἡ γλῶσσα νὰ πάρῃ ὅλα τὰ σχήματα, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸν ἄλφα ἢ τὸν βῆτα τρόπον, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ νομίσῃ, ὅτι προσβάλλεται ἢ ὅτι ἔπρεπεν ἀπλῶς νὰ τηρηθοῦν ἄλλαι ἀναλογίαι. Κριτικὴ στάσις θὰ ἦτο ἐφικτὴ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατώρθωνε νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν ἰδικὴν του πείραν πρὸς τὰ πρᾶγματα ἢ τὰ γεγονότα, εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρεται ἡ γλῶσσα. Ἄν ὅμως τοῦτο εἶναι ἀκατόρθωτον, εἴτε ἕνεκα ἀποστάσεως, εἴτε λόγῳ ἑλλείψεως γνώσεως, εἴτε ἐπειδὴ ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι καθαρῶς γλωσσικῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος γίνεται προϊόν τῆς γλωσσικῆς διομηχανίας.

ΚΑΤΑ ΠΟΙΑΝ ΕΝΝΟΙΑΝ Η ΣΥΜΠΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΓΕΓΟΝΟΣ. Μεσίτευσις τῆς ἐμπειρίας εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου παρουσιάζεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατασκευὴν παανομοιοτύπων ἀνθρώπων. Πρώτην φορὰν οἱ ἄνθρωποι σχετίζονται σήμερον πρὸς ἓνα πραγματικὸν κόσμον, χωρὶς νὰ εὐθύνωνται διὰ τὴν σχέσιν, δηλαδή πρώτην φορὰν ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ θρησκευτικοῦ μύθου οἱ ἄνθρωποι ἐκπροσωποῦν, ἀντὶ τοῦ εἶναι, ἐκείνους οἱ ὅποιοι τοὺς τὸ παρέχουν.

Τὸ εἶναι προσεφέρθη μέχρι σήμερον εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸ εἶναι, ἐκ τοῦ ὁποίου ζῆ ὁ ἄνθρωπος, προσφέρεται ὑπὸ τῆς τεχνικῆς. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι σήμερον δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν δημιουργῶν τοῦ κόσμου τῶν. Ὅ,τι ἔχουν καὶ ὅ,τι εἶναι, δὲν τοὺς ἀνήκει, διότι δὲν τὸ δημιουργοῦν, ἀλλὰ τὸ δέχονται. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρουσιάζεται ὅμως

σήμερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρώπων μία ἐντελῶς νέα κατάστασις. Ἐνῶ προηγουμένως οἱ ἄνθρωποι, ὡς δημιουργήματα ἐνὸς πατρὸς, ἦσαν ἀδελφοί, μεταξύ των ὅμως διάφοροι, ἐφ' ὅσον ἔπρεπε νὰ σχετισθοῦν πρὸς τὸν κόσμον μὲ τὴν ἀτομικὴν των ἰκανότητα, νὰ δημιουργήσουν εἰς τὴν ζωὴν των τὴν πείραν τοῦ κόσμου, ἢ ὁποῖα ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι παρομοία, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ συμπέσῃ πρὸς τὴν πείραν τῶν ἄλλων, ἐντὸς τῆς νέας Δημιουργίας δὲν δημιουργοῦν, ἀλλὰ προμηθεύονται τὴν πείραν των. Ἀρχίζουν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι νὰ συμπίπτουν, ἐὰν ὅμως ἡ οὐσία τῆς νέας πείρας εἶναι ἡ γλῶσσα, ἢ σύμπτωσις των εἶναι γλωσσικὸν γεγονός.

Ὁ φοβερὸς νεωτερισμὸς τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ἐξαφάνισις τοῦ προσώπου ἐντὸς τῆς «μάζης», εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ βασικοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ γλῶσσα ἔπαυσε νὰ συμπυκνῶνῃ τὴν ἀτομικὴν πείραν. Ἐντὸς ὀλίγων δεκαετιῶν παρουσιάζονται εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον γενεαὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν γονέων των παρεξηγοῦν τὴν πραγματικότητά καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς των ἀντικρίζουν ἓνα κόσμον, τὸν ὁποῖον δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγίσουν, ἀλλ' ὀφείλουν νὰ μάθουν γλωσσικῶς. Εἰς τὴν διάστασιν, ἢ ὁποῖα ἦτο φυσικὸν νὰ προκύψῃ μεταξύ τῶν δύο γλωσσικῶν δυνατοτήτων, οἱ νέοι ἄνθρωποι ψηφίζουν ἀποφασιστικῶς ὑπὲρ τῆς νέας δυνατότητος, ὑπὲρ τῆς γλώσσης τῶν πραγμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν μόνον ἐπιφάνειαν ἢ μόνον γλωσσικὴν διάστασιν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον σήμερον ἡ ἐσωτερικὴ ἰσοπέδωσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀριθμητικὴ των κινητοποίησης ἀναλόγως τῶν ἐπιδιώξεων, ὅσων ἰδιωτικῶς ἢ κρατικῶς διαθέτουν τὰ μέσα ἐπικοινωνίας, εἶναι καθαρῶς γλωσσικὸν πρόβλημα. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ γλῶσσα ἔπαυσε νὰ ἐκπροσωπῇ τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ γίνῃ ὁ κόσμος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ συντριβὴ τοῦ προσώπου, δηλαδὴ τῆς δυνατότητος τοῦ ἀνθρώπου νὰ πράξῃ συμφώνως πρὸς τὸ παρελθόν του, τὸν χαρακτήρα του, τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐσωτερίκευσε τὸν κόσμον του, ὅ,τι ἐνόμισεν ὡς «ἐλευθερίαν», ἦτο τὸ ἱστορικὸν ἐπακόλουθον.

Ἡ ἐποχὴ μας δὲν ἀντιστρατεύεται λοιπὸν μόνον ἐναντίον ὅσων συνήθως θεωροῦνται ὡς «πρόσωπα», ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατορθώνουν νὰ διακριθοῦν, ἐπειδὴ στρέφουν τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα καὶ δημιουργοῦν μίαν ἐσωτερικὴν πειθαρχίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι πρόθυμοι νὰ θυσιάσουν, ὅ,τι ἀπασχολεῖ τοὺς πολλούς. Ἀντιθέτως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι σήμερον περισσότεροι κάθε ἄλλης φορᾶς καὶ ἐκ τοῦ ἐὰν θὰ διατηρήσουν τὸν χώρον τῆς προσωπικῆς των εὐθύνης καὶ μεταδώσουν εἰς ὅσους τοὺς παρακολουθοῦν τὸ θάρρος νὰ μὴ μεταβιβάξουν, ὅ,τι θὰ ἔπρεπεν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ ἐννοήσουν καὶ μὲ συνέπειαν νὰ ὑπερασπισθοῦν, ἐξαρτάται τὸ μέλλον τοῦ κόσμου.

Ὅ,τι χάνεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας εἶναι ἐπομένως ὁ κοινὸς ἄνθρωπος, ὅπως εἶχε δημιουργηθῆ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς προϊστορίας, ὁ δημιουργὸς τῆς γλώσσης καὶ ὄχι ἀπλῶς ὁ λεγο-

τέχνης. Ἀσφαλῶς ὁ λογοτέχνης ἀκολουθεῖ σήμερον τὸν κοινὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν σύγχυσιν τῆς ἐμπειρίας καὶ παραλαμβάνει τὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, ἐκ τῶν ἔξω, δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸς τὸ πρόβλημα τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ μία θεσματικὴ του ἄποψις, μία ἐπιδεικτικὴ πλευρὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ ἄνθρωποι παύουν νὰ ἔχουν «πρόσωπον» καὶ νὰ εἶναι «ἐλεύθεροι», ἀναντικατάστατοι εἰς τὴν πάλιν των μὲ τὴν ὕλην καὶ ὑπεύθυνοι εἰς τὴν σχέσιν των μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ διὰ τοῦτο λησιμονοῦν τὸν ἐσωτερικὸν λόγον καὶ παραλαμβάνουν τὰ στερεότυπα σχήματά του, παύουν νὰ δημιουργοῦν τὴν ὑπαρξίν των, διὰ νὰ τὴν ἀγοράσουν, νὰ ἔχουν κόσμον, διὰ νὰ τὸν ἀποστηθίσουν, νὰ εὐθύνωνται, διὰ νὰ δεσμεύωνται, νὰ ὀμιλοῦν, διὰ νὰ ὑπακούουν, νὰ θέλουν, διὰ νὰ ἐκτελοῦν, νὰ εἶναι ἐλεύθερα πρόσωπα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΤΙΠΙΘΟΠΟΥΛΟΣ